

чином, поступово формується цілісна картина індивідуальності майбутнього вчителя, яка носить характер принципової незавершеності. У ході цілеспрямованого самовивчення образ-Я майбутнього вчителя збагачується, накопичуються знання про засоби і способи самокорекції і самовдосконалення в цілому. Однією з найважливіших особливостей роботи вчителя-майстра є його здатність постійно накопичувати інформацію про предмет своєї професійної діяльності та співвідносити її зі своїми можливостями. Образ-Я вчителя в конкретний момент є підставою для складання мікропрограми дій, а Я-концепція надає усій професійній діяльності глибоко продуману логіку.

Теоретична модель може бути не до кінця точною, але вона все ж дає цілісне уявлення, яке пред'являє професійна діяльність до індивідуальних можливостей конкретного вчителя, дозволяє здійснювати випереджувальний прогнозування. Щоб теоретична модель стала зразком і орієнтиром, вона повинна бути в професійному відношенні інформаційно насиченою. У ході ж майбутньої професійної діяльності вчитель буде здатний в кожен конкретний момент використовувати то її зміст, який необхідно для вирішення конкретної педагогічної задачі.

Важливою особливістю теоретичної моделі, яку використовує студент педінституту для самодетермінації, є одночасно сталість основного її змісту та пластичність, використовувана в процесі його збагачення. Тому, теоретична модель індивідуальності вчителя була визначена нами терміном «контур», межі якого тільки позначені і можуть змінюватися в залежності від завдань особистісно-професійного самодослідження.

На індивідуальне розвиток вчителя впливають як зовнішні, так і внутрішні детермінанти. До зовнішніх можна віднести такі, як характер стосунків у сім'ї, історія розвитку особистості, вплив значущих дорослих, рівень викладання в школі та педагогічному інституті, рівень викладання психолого-педагогічних дисциплін на довузівській (за наявності) та вузівському етапі і т.д. До внутрішніх детермінант відносяться природо-обумовлені особливості майбутнього вчителя і придбані в ході соціалізації, а також активність самого вчителя.

СТРУКТУРА ДОПРОФІЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І ФОРМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Полонська Т., Кизенко В., Лашевська Г. (м. Київ)

Основними складовими допрофільної підготовки є вивчення окремих предметів на диференційованій основі, курси за вибором, інформаційна робота, профільна орієнтація.

Курси за вибором у складі допрофільної підготовки. Основна мета курсів – сприяти самовизначенню школяра щодо профілю навчання. При виборі й розробленні курсів за вибором необхідно враховувати такі вимоги до них: варіативний характер, достатня (надлишкова) кількість (для забезпечення учнів можливості реального вибору), короткотривалість – 8-16 годин (це дасть можливість школяреві протягом навчального року змінити, у разі потреби, декілька курсів за вибором), завершеність, оригінальний зміст.

Набір курсів за вибором слід визначити наприкінці навчання в 7 класі на основі опитування, анкетування, співбесіди тощо. Зміст курсів за вибором допрофільної підготовки не повинен дублювати зміст предметів, містити не лише інформацію, що розширює знання з навчальних предметів, але й знайомить учнів із способами діяльності, необхідними для успішного опанування програмного матеріалу з того чи іншого профілю навчання. Власне, курси за вибором повинні допомогти учням реально оцінити свої можливості й зорієнтувати їх на

подальший вибір профілю навчання. Для формування інтересу й позитивної мотивації до обрання того чи іншого профілю навчання через опанування нових аспектів змісту і складніших способів діяльності, зміст курсів за вибором допрофільної підготовки має містити цікавий пізнавальний і розвивальний матеріал та матеріал, що виходить за рамки навчальної програми. При виборі курсу вчитель має передбачати результативність навчання учнів.

Умовно курси за вибором можна розділити на два види: а) предметні (або предметно-зорієнтовані) курси; б) міжпредметні (або орієнтаційні) курси.

Предметні курси є пропедевтичними стосовно профільних загальноосвітніх предметів підвищеного рівня й дають можливість учневі реалізувати свої здібності та інтереси до обраної освітньої галузі, пересвідчитися у власній готовності засвоювати предмети цієї галузі в старшій школі на рівні профільного навчання. Зміст і форма організації предметних курсів мають бути спрямовані на поглиблене вивчення окремих тем.

Міжпредметні курси допомагають школярам зорієнтуватися в сучасному світі професій, познайомитися зі специфікою різних видів діяльності. Ці курси за вибором можна організовувати у вигляді навчальних модулів і проводити протягом місяця або семестру.

Форми навчання в процесі вивчення курсів за вибором можуть бути як академічними (урок, практикум, лекція, семінар тощо), так і орієнтованими на інноваційні педагогічні технології (комунікативні методи, групові, дослідницька діяльність, метод проектів, розробка індивідуальних навчальних планів тощо).

Інформаційна робота як складова допрофільної підготовки. Інформаційна робота – це організоване ознайомлення учнів 8-9-х (особливо 9-х) класів, а також їхніх батьків з освітніми закладами регіону чи міста для можливого продовження освіти після закінчення основної школи, вивчення умов прийому, особливостей організації навчально-виховного процесу, освітніх програм, відвідування "днів відкритих дверей" у вищих навчальних закладах тощо. У кожній області, районі слід створити "освітню карту" з детальною інформацією про всі загальноосвітні навчальні заклади, установи додаткової освіти, інші організації на території району, мікрорайону, на базі яких буде здійснюватися допрофільна підготовка і профільне навчання.

Профільна орієнтація як складова допрофільної підготовки. Профільна орієнтація зорієнтована на виявлення психолого-педагогічної допомоги учням у прийнятті рішення щодо вибору профілю навчання та створення умов для готовності підлітків до соціального, професійного й культурного самовизначення в цілому.

Підготовка учнів до ситуацій вибору профілю навчання здійснюється в три етапи: пропедевтичний, основний, завершальний.

На першому (пропедевтичному) етапі необхідно з'ясувати освітні запити учнів, які закінчують 7-й клас. Цей етап включає: попередню діагностику освітнього запиту учнів з урахуванням думки їхніх батьків, основних мотивів подальшого вибору, інтересів і нахилів. У результаті такої роботи з'являється можливість диференціювати учнів відповідно до їхніх потреб у різних варіантах допрофільної підготовки.

Другий (основний) етап (для восьмикласників) включає: навчання способів вибору профілю навчання; організацію психологопедагогічної діагностики щодо нахилу до того чи іншого напрямку освітньої діяльності в умовах профільного навчання; виявлення основних проблем у виборі профілю навчання.

Третій (завершальний) етап (для дев'ятикласників) передбачає: виявлення відповідності між можливостями школяра й вимогами профілю навчання, що обирається; оцінку й самооцінку готовності школяра до ухвалення рішення про вибір профілю навчання в старшій школі; співвіднесення аргументів "за і проти" зробленого вибору профілю навчання за участі самого учня, його батьків і вчителів.

Формами реалізації допрофільної підготовки є: активні та інтерактивні уроки (інтелектуально-творчі ігри, діалог, дискусія, екскурсія – залучення учнів до відвідування станцій технічної творчості, юних натуралістів тощо), практикуми, лабораторні роботи, курси за вибором, лабораторні заняття, практикуми, майстерні, творчі проекти, поглиблене вивчення окремих предметів на диференційованій основі, факультативи, предметні гуртки, секції, виставки, конкурси, наукові товариства учнів, Мала академія наук (МАН), науково-практичні конференції, предметні олімпіади, кабінети профорієнтації тощо. Доцільно застосовувати змагання, імітаційне моделювання, трибуну лідера, дослідницьке проектування, винахідництво тощо. Це сприяє прискоренню самовизначення учня, розкриттю його природних здібностей, прояву ініціативи, розвитку творчості, орієнтації на певну сферу професійної діяльності.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ І МЕТОДИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Свечнікова О.М., Святська Т.М., Винник О.Ф., Курко К.В., Федченко В.М., Сидоренко О.В. (м. Харків)

Сучасна вища та шкільна хімічна освіта вимагає спеціалістів здібних до інноваційної діяльності, спроможних до постійного творчого оновлення процесу навчання. Особливої уваги заслуговує застосування комп'ютерних освітньо-інформаційних технологій, що обумовлює формування у студентів стійких зв'язків змісту навчання з науковими дослідженнями і забезпечує пріоритетність принципів науковості, технологічності та інноваційності. Кафедра хімії ХНПУ імені Г.С. Сковороди найширше використовує інноваційні навчальні модифікуючі технології, які застосовуються в усіх формах навчання: лекціях, семінарських та лабораторних заняттях, самостійній роботі, ІНДЗ, курсових та дипломних роботах, науково-дослідній роботі студентів.

Впровадження комп'ютерних освітньо-інформаційних технологій при викладанні хімічних дисциплін реалізується шляхом системно-інтегрованого підходу до процесу навчання:

Лекційні курси супроводжуються застосуванням мультимедійних технологій і характеризуються поглибленням візуалізації об'єктів і процесів;

Семінарські та лабораторні заняття проводяться з застосуванням програмних засобів «Chem EL» (таблиця Менделєєва), «CS Chem 3D»;

Для самостійного, поглибленого та індивідуального навчання розроблені електронні навчальні посібники з розділів фізичної та колоїдної хімії, які поєднують в собі функції підручника і викладача, довідково-інформаційного посібника і консультанта, тренажера і програми, що контролює знання студентів;

У курсових та дипломних роботах широко втілюються комп'ютерні технології обробки результатів експериментів. Робота проводиться в декількох напрямках:

- статистична обробка експериментальних результатів: перевірка однорідності вибірки, визначення діапазону довірчого інтервалу, перевірка наявності значущої систематичної похибки, порівняння методички аналізу за відтворюваністю;
- розрахунки і статистична оцінка параметрів залежності вимірюваних фізико-хімічних величин (оптична густина, показник заломлення тощо) від концентрацій;
- комп'ютерне моделювання технологічних процесів і впливу різних параметрів (температура, тиск тощо) на повноту їх протікання;
- молекулярний дизайн сполук з заданими властивостями (n_D^{20} , $t_{пл}$).